

ekonomichnogo zrostannya vnutrishn`ogo ry`nku Ukrainy` / A.M. Steľmashuk // Staly`j rozvy`tok ekonomiky`. – 2011. – # 5(8). – S. 240-247.

3. Oficijny`j sayt Golovnogo upravlinnya staty`sty`ky` v Odes`kij oblasti. [Elektronny`j resurs]. – Dostupny`j z <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

4. Yermakova O.A., Kozak Yu.G. Zovnishn`oekonomichna diyal`nist` regionu: navchal`ny`j posibny`k / O.A. Yermakova, Yu.G. Kozak – Odesa, 2013. – 332 s.

Рецензент: Осипов В.М, д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин Одеського національного економічного університету

20.04.2016

УДК 656.615:339.9(477.74)

Короленко Наталя, Шурианова Дар'я

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ: ЛОГІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлено важливість логістичного управління для підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеської області; визначено безпосередньо мету логістики, поняття міжнародної конкурентоспроможності національного регіону, логістичної системи підприємства зовнішньоекономічної діяльності, логістичного управління регіоном; наведено приклади визначення вітчизняними і зарубіжними вченими поняття «логістика»; обґрунтовано високу конкурентну перевагу портів Одеської області, а також проаналізовано сучасний стан, спеціалізацію, можливості пропускної потужності портів Одеського регіону. Наведено та проаналізовано динаміку щодо обробки вантажів за три роки (2013-2015 рр) морськими портами; окреслено коло проблем, що запобігають ефективній конкурентній боротьбі портів Одеської області. Запропоновано для розвитку конкурентних переваг портів Одеського

регіону продовжувати розвиток додаткових послуг, поширювати зв'язки з іншими країнами та угрупованнями країн.

Ключові слова: логістика, міжнародна конкуренто-спроможність, потужність порту, вантажопереробка, порти третього покоління, логістичне управління.

Короленко Наталья, Шуришанова Дарья

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОДЕССКОГО РЕГИОНА: ЛОГИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье освещено важность логистического управления для повышения международной конкурентоспособности Одесской области; определены непосредственно цель логистики, понятие международной конкурентоспособности национального региона, логистической системы предприятия внешнеэкономической деятельности, логистического управления регионом; приведены примеры определения отечественными и зарубежными учеными понятия «логистика»; обоснованно высокое конкурентное преимущество портов Одесской области, а также проанализировано современное состояние, специализацию, возможности пропускной мощности портов Одесского региона. Приведена и проанализирована динамика по обработке грузов за три года (2013-2015 гг) морскими портами; очерчен круг проблем, предотвращающий эффективную конкурентную борьбу портов Одесской области. Предложено для развития конкурентных преимуществ портов Одесского региона продолжение развития дополнительных услуг, укрепление связей с другими странами и группами стран.

Ключевые слова: логистика, международная конкурентоспособность, мощность порта, грузопереработка, порты третьего поколения, логистическое управление.

Korolenko Natalya, Shurshanova Daria

MAIN DIRECTIONS OF AN IMPROVE OF THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE ODESSA REGION: LOGISTICS ASPECT

The importance of logistics management for improving of the international competitiveness of Odessa region have been considered in the

article; purpose of the logistics have been defined, concept of international competitiveness of national regional, logistics system of enterprise foreign trade, logistics management region; there are examples of determining domestic and foreign scientists term "logistics"; the high competitive edge ports of Odessa region have been proved and analyzes the modern state, specialization, opportunities throughput capacity of the ports of Odessa region. The dynamics of the processing of goods for three years (2013-2015 years) of the seaports have been analyzed; the problems that prevent effective competitive fight ports of Odessa region have been identified. The continue of the development of additional services for the competitive advantage of the ports of Odessa region, strengthen of links with other countries and groups of countries have been offered.

Keywords: logistics, international competitiveness, port capacity, materials handling, the third generation ports, logistic management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний стан України як держави, на жаль, не є стабільним та процвітаючим. Вона переживає глибоку кризу як в економічній, так і в політичній сферах. І для того, щоб подолати її, вийти якомога скоріше з цієї ями, треба передусім шукати шляхи підвищення економічного потенціалу країни. Для цього необхідно оптимізувати витрати в цілому в державі і, звичайно, на кожному підприємстві окремо. Тому в наш час саме логістика, володіючи величезним стратегічним ресурсом, допоможе збільшувати об'єми виробництва. Адже саме за допомогою логістики можливо мінімізувати витрати підприємств, налагодити роботу з клієнтами й стати конкурентоспроможними на світовому ринку, що є особливо актуальним в рамках зони вільної торгівлі з Євросоюзом та орієнтації, перш за все, на європейські ринки збуту. Україна має величезний гео економічний потенціал: вигідне географічне положення, є країною із транзитною спеціалізацією.

Отже, актуальність теми дослідження полягає в тому, що Одеська область займає важливе місце, як центр розвитку логістичних послуг в Україні, на її території знаходяться декілька морських та річкових портів, діяльність яких безумовно пов'язана з логістичним управлінням.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питаннями розвитку логістики займаються такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як:

Аникин А.Б., Гаджинский А.М., Пономарьова Ю.В., Крикавський Є.В., Короленко Н.В., Окландер М. А., Пономарьова Ю.В. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У роботах авторів було проаналізовано стан логістичного управління та логістики взагалі в Україні та виявлено, що наша країна перебуває на етапі формування й консолідації галузі, суттєво уступаючи західним країнам, як по якості, так і по комплексності послуг національними логістичними компаніями. Не було достатньо розглянуто аналіз логістичних послуг в Україні, особливо в наступний час, в умовах кризи. Тому доцільно дослідити стан ринку логістичних послуг в Одеській області, і визначити перспективи його розвитку.

Постановка завдання. Метою даної статті є проаналізувати стан логістичних послуг України на прикладі роботи морських портів та висвітлити основні напрямки удосконалення міжнародної конкурентоспроможності щодо перспектив розвитку логістичних послуг в Одеському регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх років в Україні відбулися кардинальні зміни в ринковій кон'юнктурі – ринок припинив бути масовим і став орієнтовним на споживача. Здатність виробників поєднати індивідуальні купівельні переваги з їх виробництвом і системою планування стала вирішальним фактором у конкурентній боротьбі. Швидкі зміни уподобань покупців, їх запитів щодо якості, доставки продукції ведуть до необхідності зменшення термінів й обсягів постачань, скорочення резервних запасів часу та матеріалів.

Одним з визначальних атрибутів роботи підприємства є організація його діяльності, яка вимагає впровадження нових прогресивних ідей в системі управління, важливим компонентом якої є логістика. Саме логістичні підходи в господарській діяльності оптимізують потокові процеси, сприяють їх перетворенню та інтеграції. Головним завданням логістики є постачання продукції належної якості та кількості у заздалегідь обумовлений термін при мінімальних витратах, пов'язаних з постачанням, виробництвом, зберіганням, транспортуванням тощо [2, С.7].

Поняттям «логістика» займаються багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Приклади визначення поняття «логістика»

наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Поняття «логістика» [8, С. 204]

Автор	Авторська думка
Окландер М.Л.	Логістика – це концепція, інтегрована функція (існує у формі логістичної системи), наукова дисципліна про управління потоками и мікроекономічних системах
Гаджинский А.М.	Логістика – напрямок господарської діяльності, який складається з управління матеріальними потоками у сферах виробництва та обігу.
Magee J.F., Coracino W.C., Rosenfield D.M.	Логістика – це мистецтво управління потоком матеріалів і продуктів від зовнішнього джерела до споживача
Аникин Б.А.	Логістика – наука про планування, організацію, управління, контроль і регулювання переміщення матеріальних та інформаційних потоків у просторі й часі від їхнього первинного джерела до кінцевого споживача
Пономарьова Ю.В	Логістика – теорія і практика управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними потоками
Смехов А.А.	Логістика – науковий напрямок, учення про планування, управління і спостереження (відстеження) під час переміщення матеріальних та інформаційних потоків у виробничих та енергетичних системах

Метою логістики є сервіс, перш за все, поставки товарів «точно вчасно» (just in time), тобто забезпечення необхідними товарами в необхідній кількості в потрібний час у потрібне місце з мінімальними витратами, що зумовлені рухом та зберіганням матеріалів і товарів (матеріальним потоком), при потрібній якості обслуговування певних споживачів. [1, С. 33]

Міжнародна конкурентоспроможність національного регіону - це його здатність в умовах глобальної конкуренції на основі ефективного використання наявних традиційних і створення

унікальних ресурсів локального розвитку стимулювати підвищення продуктивності виробництва і рівня життя місцевого населення і, відповідно, забезпечувати високий конкурентний статус в геоелекономічному просторі в довгостроковій перспективі.

Логістична система підприємства зовнішньоекономічної діяльності - це економічна система, яка складається з скоординованих підсистем і елементів, які виконують логістичні функції (операції) і об'єднаних спільністю цілей, інтересів, які реалізуються шляхом управління потоками в межах здійснення діяльності на світовому ринку.

Логістичне управління регіоном можна визначити як наскрізне (інтегроване) управління бізнес-процесами поточковими процесами від джерела його виникнення до кінцевого споживача з метою досягнення максимальної ефективності діяльності підприємств регіону [7].

Одеська область має багатий потенціал для розвитку логістичних послуг, має вигідне географічне положення, розвинуту сітку автомобільних доріг, висококваліфікований трудовий потенціал. Передовими підприємствами, що можуть представляти логістичні послуги, звісно є порти. В Одеському регіоні нараховується 7 портів: Рені морський порт, Усть-Дунайськ морський порт, Білгород-Дністровський морський порт, Ізмаїльський морський порт, Южний морський порт, Іллічівський морський порт, Одеський морський порт.

В таблиці 2 наведено потужність та спеціалізацію портів Одеської області.

Проаналізувавши таблицю 2 можна сказати, що більшість портів здійснюють вантажно-розвантажувальні роботи, виробляють перевалку вантажів, надають послуги с обробки вантажів, транспортно-експедиторські послуги, складські операції, а також зберігання вантажу.

Найбільшу пропускну спроможність мають порти, так званої «Великої Одеси», що включає Южний морський порт, Одеський морський порт та Іллічівський морський порт. Вони є лідерами серед портів Одеського регіону, та й можна сказати всієї України. Адже вони мають найкращі морські підходи та можливість приймати великі судна. На їх території здійснюються заходи модернізації, що покращують можливості роботи портів та забезпечують кращі умови заходу суден в акваторію портів.

Характеристика портів (складено автором на основі [3-4])

Назва порту	Потужність порту	Спеціалізація
1.Рені морський порт	Проектна 14,5 млн. т.	Навантаження та розвантаження суден; транспортно-експедиторські послуги та складські операції, а також зберігання вантажу
2.Усть-Дунайськ морський порт	Пропускна спроможність комплексу - 100-120 тис. т. на місяць.	Виробляє перевалку і транспортно-експедиторське транзитних, зовнішньоторговельних і каботажних вантажів, складські операції.
3.Білгород-Дністровський морський порт	Встановлена потужність 1,2 млн. т. на рік.	Спеціалізується на вантажопереробці зовнішньоторговельних і каботажних вантажів
4.Ізмаїльський морський порт	Потужності порту на сьогоднішній день дозволяють переробляти до 8,5 млн. т. вантажів на рік	Вантажно-розвантажувальні роботи і зберігання вантажів Експедирування вантажів Забезпечення безпечної стоянки суден
5.Южний морський порт	Проектна і фактична потужність складає 12 млн т. в рік	На теперішній час він виконує завантажувальні, розвантажувальні, допоміжні, переробні і транспортні функції.
6.Іллічівський морський порт	Виробничі потужності для перевалки вантажів в обсязі понад 32 млн. т. на рік	Порт забезпечує: перевалку та зберігання зовнішньоторговельних вантажів; високу інтенсивність вантажопереробки на всіх терміналах і комплексах порту;
7.Одеський морський порт	більше 50 вантажів щорічно.	Обслуговування вантажних і пасажирських суден власним службово-допоміжним флотом

Саме Южний морський порт, Одеський морський порт та Іллічівський морський порт займають провідні позиції по вантажообігу в Україні за 2015 рік за даними Адміністрації морських портів України : 48 582,07 тис. тонн, 25 585,85 тис. тонн і 17 257,56 тис. тонн. Лише Іллічівський морський порт поступається Миколаївському морському порту, який має вантажообіг в 2015 році 22 232,61 тис. тонн, тобто на 22 %.

Розглянемо обсяги вантажопереробки портів Одеського регіону з 2013 – 2015 рр. (табл. 2).

Отже, як ми можемо прослідкувати з наведеної таблиці більшість портів Одеської області (5) нарощували вантажообіг і збільшували свої обороти протягом 3 років (2013-2015 роки) : Білгород-Дністровський морський порт на 7,2%, Ізмаїльський морський порт на 74,66%, Южний морський порт на 11,83%,

Іллічівський морський порт на 4,85% і Одеський морський порт на 10,42%.

Таблиця 3

Обсяги переробки вантажів (складено автором на основі [5])

Назва порту	Загальні обсяги переробки вантажів морськими терміналами			В порівнянні з 2013 роком (у %)
	2013 рік (тис. т.)	2014 рік (тис. т.)	2015 рік (тис. т.)	
1.Рені морський порт	2 789,06	1 464,76	906,93	32, 5
2.Усть-Дунайськ морський порт	39,10	61,55	22,50	57,5
3.Білгород-Дністро-вський морський порт	667,36	614,72	715,70	107,2
4.Ізмаїльський морський порт	2 762,65	3 092,98	4 825,20	174, 66
5.Южний морський порт	43 441,40	47 431,70	48582,07	111, 83
6.Іллічівський морський порт	16 458,53	17 613,18	17257,56	104,85
7.Одеський морський порт	23 170,60	24 579,15	25585,85	110,42

Це свідчить про позитивну динаміку розвитку логістичних послуг в портах в Одеській області та виникнення подальших перспектив розвитку роботи цих підприємств.

Але попри позитивну динаміку порти Одеського регіону мають проблеми:

- низький рівень автоматизації та комп'ютеризації вантажних робіт;
- недостатнє забезпечення терміналів сучасною перевантажувальною технікою;
- відсутність необхідної кількості сортувальних ділянок для розміщення судових партій контейнерів, що прибувають у порт або відправляються з нього;
- відсутність належної взаємодії з суміжними видами транспорту (залізничним, автомобільним, річковим).

Задля отримання конкурентних переваг та вирішення цих проблем портам Одеського регіону, насамперед, необхідно перейти до формату «портів третього покоління». За кордоном однією з основних функцій портів стало забезпечення різноманітних зв'язків між

суб'єктами ринку транспортних послуг, а також споживачами і виробниками перевезених вантажів. У зв'язку з цим в останні десятиліття в них розвиваються найрізноманітніші галузі економіки – не тільки транспорт, але й промисловість, постачання, торгівля, експедиторські, сюрвейерські, митні та інші послуги. Відтак, багато закордонних морських портів третього покоління, наприклад, Гамбург чи Роттердам, можна назвати логістичними центрами з розподілу вантажів.

При збільшенні вантажообігу портів Одеського регіону важливим параметром виступає час виконання певних операцій. У цьому контексті, у якості конкурентних переваг, можна розглядати можливість швидкої очистки техніки при частій зміні завантажувального продукту чи використання в комплексі стаціонарних пневматичних вібророзвантажувачів, що дозволяють у кілька разів скоротити час вивантаження сипучих продуктів і, відповідно, зменшити час простою вагонів. [6, С. 134]

Також потрібно створювати сприятливі умови для розвитку транзитних перевезень між країнами Чорноморського та Балтійського регіонів з використанням транс-чорноморських інтермодальних ліній, морських портів регіону, залізничних маршрутів поїздів для перевезення контейнерів і автотранспорту TIR між портами Північно-Західного узбережжя Чорного моря і протоку Гібралтар. Саме це дасть можливість зняти відповідну частину навантаження з протоки Босфор і створити сприятливі умови для розвитку торгівлі між країнами Чорноморського регіону та державами інших континентів. Одночасно при цьому скоротяться терміни і знизиться вартість перевезення між Чорноморськими країнами та Балтійськими державами.

Перспективною ідеєю є розвиток зони порто-франко в Одеському регіоні, що дало б можливість більшого економічного ефекту, перш за все, іноземним інвесторам, а це в свою чергу сприяло б збільшення товарообігу та ріст прибутку країни. Також на даному етапі розвитку доцільно розробити та удосконалити логістичне управління в портовому господарстві, спираючись на світовий досвід розвинених країн.

Висновки і перспективи подальших розробок. В ході аналізу роботи морських портів Одеського регіону було виявлено як позитивні, так і негативні тенденції. Негативні риси полягають в

тому, що декілька морських портів таких, як: Рені морський порт, Усть-Дунайськ морський порт зменшили обсяги вантажопереробки, що свідчить про незадовільну роботу портів. Виявлено проблеми портового господарства, зроблено пропозиції щодо покращення міжнародної конкурентоздатності портів.

Отже, в цілому порти Одеської області мають великі перспективні можливості щодо розширення своєї діяльності та розвитку логістичних послуг. Для підвищення міжнародної конкурентоспроможності портів, а також у цілому - Одеської регіону, перш за все, необхідно удосконалити логістичне управління, що веде до підвищення ефективності надання логістичних послуг; необхідно переглянути внутрішню податкову політику, політику щодо портових зборів, адже на території України вони досить великі порівняно з портовими зборами сусідніх країн, що знижує конкурентні можливості портів.

Література

1. Окландер М.А. Логістика: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
2. Комарницький І.М., Питуляк Н.С., Когут І.В. Розробка інформаційної системи функціонування логістики / І.М. Комарницький, Н.С. Питуляк, І.В. Когут // Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В.Чорновола. Серія «Економічні науки». - №1. – 2007. – С.5 – 14.
3. Морське торгівельне господарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://morhoz.odessa.gov.ua/>
4. Транспорт України и мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://transukr.dp.ua/>
5. Адміністрація Морських Портів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uspa.gov.ua/>
6. Горбаченко С.А. Методичні засади формування конкурентних переваг морських портів одеського регіону / С.А.Горбаченко. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки. Науковий журнал. – 2015. – С. 131–138.
7. Короленко Н. В. Теоретические аспекты международной конкурентоспособности региона: логистическое управление [Електронний ресурс] / Н. В. Короленко // Електронне наукове фахове

видання "Ефективна економіка". – 2016. – Режим доступу до ресурса: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4737>.

8. Інфраструктура товарного ринку: теоретичні засади : підручник / за ред. О.О. Шубіна. — К.: Знання, 2009. — 379 с.

1. Oklander M.A. Lohistyka: Pidruchnyk. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2008. – 346 s.

2. Komarnyts'kyu I.M., Pytulyak N.S., Kohut I.V. Rozrobka informatsiynoyi systemy funktsionuvannya lohistyky / I.M. Komarnyts'kyu, N.S. Pytulyak, I.V. Kohut // Visnyk L'vivs'koho derzhavnoho instytutu novitnikh tekhnolohiy ta upravlinnya im. V.Chornovola. Seriya «Ekonomichni nauky». - #1. – 2007. – S.5 – 14.

3. Mors'ke torhivel'ne hospodarstvo [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://morhoz.odessa.gov.ua/>

4. Transport Ukrainy i mira [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://transukr.dp.ua/>

5. Administratsiya Mors'kykh Portiv [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.uspa.gov.ua/>

6. Horbachenko S.A. Metodychni zasady formuvannya konkurentnykh perevah mors'kykh portiv odes'koho rehionu / S.A. Horbachenko. // Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo. Seriya. Ekonomichni nauky. Naukovyy zhurnal. – 2015. – S. 131–138.

7. Korolenko N. V. Teoreticheskie aspekty mezhdunarodnoy konkurentosposobnosti regiona: logisticheskoe upravlenie [Elektronnyy resurs] / N. V. Korolenko // Elektronne naukove fakhove vydannya "Efektyvna ekonomika". – 2016. – Rezhym dostupu do resursa: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4737>.

8. Infrastruktura tovarnoho rynku: teoretychni zasady : pidruchnyk / za red. O.O. Shubina. — K.: Znannia, 2009. — 379 s.

Рецензент: Осипов В.М., професор, доктор економічних наук, завідувач відділу соціально-економічного розвитку приморських регіонів ІПРЕЕД НАН України

26.04.2016